

Täysistunto

Tiistai 8.12.2015 klo 14.00—4.12

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lapsilisälain ja elatustukilain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2015 vp

Valiokunnan mietintö StVM 12/2015 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 12/2015 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Edustaja Heikkinen tulee esittelemään asiakirjan. Olkaa hyvä.

Keskustelu

19.42 **Hannakaisa Heikkinen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Esittelen siis sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi lapsilisälain ja elatustukilain 4 §:n muuttamisesta. Olemme saaneet valiokuntaan lausunnon perustuslakivaliokunnalta, ja asiantuntijoita kuultuamme olemme todenneet seuraavaa.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että lapsilisälaista kumotaan lapsilisien indeksisidonnaisuutta koskeva säännös. Lapsilisien indeksitarkistuksia ei enää jatkossa toteuteta. Esityksellä tavoitellaan valtiontalouden säästöjä. Hallitus arvioi, että ehdotuksesta kertyy säästöä vuosina 2016—2019 yhteensä 64,4 miljoonaa euroa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta huomioi, että lapsilisien indeksisidonnaisuuteen on kohdistunut poikkeuksellisen paljon muutoksia viime vaalikausien aikana. Lapsilisä sidottiin kuluttajahintojen muutosta vastaavaan kansaneläkeindeksiin maaliskuun alusta 2011. Sitä ennen valtioneuvostolla oli oikeus laissa olleen valtuutuksen nojalla korottaa lapsilisän määrää elinkustannusten nousua vastaavasti. Näin ei kuitenkaan yleensä tehty, vaan lapsilisän tasokorotuksista on aika ajoin päätetty lailla.

Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta huomauttaa, että jos indeksitarkistus nyt tehtäisiin, lapsilisät pienenisivät, koska kansaneläkeindeksi vuonna 2016 on jonkin verran negatiivinen. Nyt hallituksen esityksen seurauksena lapsilisät säilyvät vuoden 2015 tasolla, ja tason pysyttämiseen varataan valtion talousarviossa vajaa 6 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa, että indeksisidonnaisuuden lakkauttaminen kokonaan heikentää vuosien mittaan lapsilisän reaaliarvoa, ellei sen tasosta huolehdi tasokorotuksilla. Reaaliarvon alentuminen vaikuttaa erityisesti pienituloisiin lapsiperheisiin, sillä tulonsiirtojen merkitys pienituloisissa perheissä on noin kolminkertainen muihin lapsiperheisiin verrattuna. Lapsiperheiden toimeentulovaikeudet koskettavat tutkimusten mukaan kaikkein eniten yhden huoltajan perheitä sekä monilapsisia perheitä. Valiokunta toteaa, että lapsilisän indeksisidonnaisuuden poistaminen ei vaikuta kuitenkaan kaikkein pienituloisimpien toi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

meentulotukea saavien lapsiperheiden tulotasoon sillä edellytyksellä, että toimeentulotukeen tehdään tulevana vuosina täysimääräiset indeksitarkistukset. Pienempi lapsilisä korvautuu tällöin hieman suuremmalla toimeentulotuen määrällä. Indeksisidonnaisuuden poisto tuo toimeentulotuen piiriin jonkin verran uusia lapsiperheitä alimman tulotason perheistä, monilapsisimmista perheistä sekä työttömistä ja yksinhuoltajaperheistä.

Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta pitää myönteisenä, ettei hallitus esitä lapsilisiin suoranaisia tason leikkauksia ja että lakiehdotuksesta on hallituksen esityksessä tehty lapsivaikutusten arviointi. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että indeksisidonnaisuuden lakkautumisesta aiheutuvia vaikutuksia lapsiin ja lapsiperheisiin arvioidaan tässä esityksessä vain keskiarvojen valossa. Perustuslakivaliokunta katsoo kuitenkin, että nyt ehdotetun indeksijäädätyksen vaikutukset ovat suhteellisen vähäisiä eikä esitys kokonaisuutena arvioiden heikennä lapsiperheiden asemaa sillä tavoin, että se muodostuisi ongelmalliseksi suhteessa perustuslakiin.

Perustuslakivaliokunta huomauttaa myös, että tämänkaltaisen lainsäädännön yhteydessä on välttämätöntä tuoda perusteluissa yleisen tason mittareiden lisäksi selkeästi esille leikkausten tosiasialliset vaikutukset erilaisten perheiden ja kotitalouksien asemaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy tähän valiokunnan vaatimukseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä on suotavaa, että indeksin poisto toteutettaisiin määräaikaisena toimenä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin ehdottaa lakiehdotuksen hyväksymistä hallituksen esittämällä tavalla pysyvänä.

Arvoisa rouva puhemies! Tähän mietintöön sisältyy pykälävastalause.

19.47 Anna Kontula vas: Arvoisa rouva puhemies! Jonkin aikaa sitten juttelin vanhan sastamalalaisen kunnallisvaikuttajan, Myllyniemen Liisan, kanssa. Liisa on sitä ikäluokkaa, että muistaa sen päivän, kun hän ensimmäistä kertaa äitinsä kädestä pitäen jonotti sitä ihan ensimmäistä lapsilisää. Hän muistaa vielä, kuinka suuri asia tavallisessa työläisperheessä se silloin oli. Hän myös muistaa, kuinka kova poliittinen kysymys se oli, kuinka jonon vieressä kulki ihmisiä, jotka nimittelivät heitä loisiksi ja yhteiskunnan varoilla eläjäksi, kun kehtasivat lapsilisää mennä nostamaan.

Myllyniemen Liisa ei ymmärrä lapsilisien leikkausta. Vaikea sitä on ymmärtää minunkaan. Olen itse kasvanut sellaisessa perheessä, jonka koulu arvioi kaupunginosan köyhimmäksi perheeksi, ja meillä kyllä jokainen markka oli silloin kovasti tarpeen. Omille lapsileni olen lukuisia kertoja keittänyt kaurapuurot leipäjonojen antimista, ja kyllä siinäkin taloudessa ne kolikot olivat tarpeen.

Lapsilisä säädettiin vuonna 48 sillä ajatuksella, että me tarvitsemme pysyvän tulonsiirtomekanismin lapsettomilta perheiltä tai kotitalouksilta lapsellisille perheille, koska lasten hankkiminen on köyhyysriski. Köyhyysriski se on sitä vielä edelleen, tänäkin päivänä, ja ehkä enemmän kuin jonkin aikaa sitten. Vuodesta 95 alkaen — ei ihan joka vuosi, mutta noin isona trendinä — lapsiköyhyys on lisääntynyt koko ajan. THL:n arvion mukaan yksi keskeisimpiä syitä lapsiköyhyyden kasvuun on sosiaaliturvan ostovoiman heikkeneminen, jota estämään juuri on nämä indeksisidonnaisuudet on meidän sosiaaliturvajärjestelmäämme rakennettu. Me tiedämme jo kokemuksesta, että kun indeksi puretaan sellaisissa oloissa, joissa oletettavana on, että useimpina vuosina hinnat kuitenkin nousevat, sosiaaliturva jää jälkeen. Me emme pysty tässä salissa päättämään joka vuosi erikseen niitä korotuksia, jotka sinne pitäisi tehdä sen tason säilyttämiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

Tutkimusten mukaan lapset eivät elä mitenkään ulkona raha-asioista, vaan lapset ovat erittäin luokkatietoisia. He tietävät, kuka porukassa on köyhä ja kuka on se tosi köyhä. Tiedetään myös, että köyhyyden kokemuksella ja sen syrjäyttävällä vaikutuksella on kantavuus pitkälle aikuisiälle, niin kuin Myllyniemen Liisankin kokemukset kertovat.

Hanna Mäntylä käytti täysistunnossa 10.4.2014 viisaan puheenvuoron, jonka hän päätti seuraaviin sanoihin: "Silloin kun itse on etuoikeutettu, on vaikea ymmärtää päätöstensä seurauksia niille, jotka ovat saaneet elämässään heikommät kortit." Tuolloin oli kysymys lasten asemasta tehdystä välikysymyksestä.

19.51 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Lapsiperheköyhyyden lisääntyminen on vakava asia. Se on erityisen vakava asia niissä perheissä asuville ja eläville lapsille. Lapsiperheiden toimeentulovaikeuksia ja köyhyysriskiä kasvattavat vanhempien työttömyys, yksinhuoltajuus ja lasten suuri määrä. Yksinhuoltajaperheissä eletään useimmiten kädestä suuhun, ja lähes 70 prosenttia yksinhuoltajista kertoo, että menojen kattaminen tuloilla on jonkin verran tai erittäin hankalaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointi eriytyy voimakkaasti vanhempien koulutuksen ja sosioekonomisen aseman mukaan. Perheen taloudelliset vaikeudet ovat yhteydessä lasten ja nuorten pahoinvointiin. Tutkimusten mukaan 1990-luvun laman aikana lapsuuttaan ja nuoruuttaan eläneistä nuorista aikuisista jopa 50—60 prosenttia kärsii jonkinasteisista mielen-terveysongelmista. Tässä ryhmässä on myös paljon syrjäytymistä. Vanhempien huoli omasta jaksamisesta on yhteydessä taloudelliseen tilanteeseen. Köyhien perheiden lapset kokevat saavansa vähemmän aikaa ja huomiota aikuisilta kuin paremmassa taloudellisessa tilanteessa olevien perheiden lapset ja nuoret. Köyhyys vaikuttaa siis monella tavalla kielteisesti lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen.

Perheen varattomuus kaventaa myös lapsen mahdollisuuksia osallistua elinpiirinsä tavanomaisiin toimintoihin ja valintoihin. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksen mukaan — vuodelta 2015, siis aivan uusi selvitys — köyhissä perheissä elävien lasten yhdenvertaisuus ei toteudu Suomessa lasten harrastuksissa, muussa vapaa-ajan toiminnassa eikä myöskään koulussa. Tästä esimerkkinä on se, että 80 prosenttia köyhien perheiden lapsista kokee mahdollisuutensa osallistua harrastuksiin rajoittuneeksi ja lähes 40 prosenttia kertoo jääneensä pois koulun järjestämiltä luokkaretkiltä. Huolestuttavaa on se, että perheiden heikolla taloustilanteella on vaikutuksia lasten kaverisuhteisiin. Köyhyys altistaa muun muassa kiusatuksi tulemiselle. Kiusaamisella ja ryhmän ulkopuolisuudella, kaverien syntymäpäiviltä pois jäämisellä on pitkäkestoiset vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja terveen itsetunnon kehitykseen.

Tämän kaiken me siis tiedämme tutkimustietoonkin pohjautuen, mutta mitä hallitus tekee? Hallitus monin eri tavoin heikentää lapsiperheiden taloudellista tilannetta ja lisää lapsiperheköyhyyttä. Valitettavasti tämä nyt käsittelyssä oleva lakiesitys on vain yksi niistä monista erityisesti pienituloisten, monilapsisten ja yksinhuoltajaperheiden tilannetta kurjistavista lakiesityksistä. Säästöjen kokonaisvaikutukset tulevat olemaan huolestuttavan suuria.

19.54 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys lapsilisän indeksisidonnaisuuden poistamisesta on yksi monista säästötoimista, joilla pyritään paikkaamaan julkisen talouden heikkoa tilaa arvioimatta tarkemmin pitkäaikaista vaikutusta. Asiantuntija-arvioiden mukaan esitys heikentää lapsiperheiden toimeentuloa ja siten vaarantaa las-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

ten oikeuksien toteutumisen erityisesti pienituloisten, monilapsisten ja pienten lasten perheiden sekä yksinhuoltajaperheiden kohdalla. Yhdessä hallituksen tekemien muiden pienituloisiin ja haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin ja perheisiin kohdistuvien leikkausten kanssa se syventää vanhempien taloudelliseen asemaan perustuvaa lasten eriarvoisuutta.

Sosiaaliturvalla on merkittävä rooli etenkin pikkulapsiperheiden arjessa, ja käytettävissä olevien tulojen niukkuus vaikuttaa monella tavalla lasten päivittäiseen elämään ja mahdollisuuksiin kuulua ryhmään. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan lasten ja nuorten hyvinvointi eriytyy voimakkaasti vanhempien koulutuksen, sosioekonominen aseman ja taloudellisten tilanteitten mukaan. Perheen varattomuus kaventaa lapsen mahdollisuuksia osallistua elinpiirinsä tavanomaisiin toimintoihin ja valintoihin ja johtaa ulkopuolisuuden kokemuksiin. Köyhyys rajoittaa lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koulussa, harrastuksissa ja lähiympäristössä.

Lapsiperheköyhyys koskee yhä useammin myös perheitä, joissa vanhemmat ovat työssä. Sirpaleinen työmarkkina-asema, pätkätyöt, lyhyiden työsuhteiden ja työttömyyden vuorottelu sekä matalapalkkaisuus aiheuttavat enenevässä määrin taloudellista ahdinkoa lapsiperheissä. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että mitä enemmän lapsia ja mitä nuorempia lapset ovat, sitä suurempi on perheen köyhyysriski. Kaikkein heikoimmassa asemassa ovat yksinhuoltajat. Heillä perheellisyys on riski myös työllistymiselle. Erityisesti siitä syystä on ristiriitaista, että hallituksen esityksessä arvioidaan, että esitys tuo toimeentulotuen piiriin jonkin verran myös uusia lapsiperheitä. Toimeentulotuki luo syvän kannustinloukun, johon vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia ihmisiä ei pitäisi tietoisin poliittisin päätöksin ohjata. Hallituksen ei pitäisi tehdä leikkauspolitiikkaa, jossa heikennetään ensisijaisia etuuksia ja siirretään lapsiperheitä viimesijaisen harkinnanvaraisen etuuden piiriin. Tätä ratkaisua ei voida pitää kannattavana.

Kuten valiokunta mietinnössään toteaa, on hyvä, että hallituksen esitykseen on sisällytetty lapsivaikutusten arviointi, jossa huomioidaan verotuksen lapsivähennyksen poistumisen ja lapsilisän indeksisidonnaisuuden poistamisen yhteisvaikutus. Perheisiin kohdistuu nyt monia muitakin toimia. Hallitus esittää leikkauksia yleiseen asumistukeen ja lääkekorvauksiin, korotuksia terveydenhuollon maksuihin. Hallitus aikoo rajata lasten oikeutta varhaiskasvatukseen ja korottaa varhaiskasvatuksen maksuja. Lisäksi koulutukseen kohdistuu rajuja leikkauksia kaikilla koulutusasteilla. Samalla nuorisotakuun rahoitusta ajetaan alas, työllisyystoimista leikataan ja työelämän pelisääntöjä heikennetään ja niin edelleen. Näillä kaikilla toimilla on kasautuvia vaikutuksia lapsiperheissä, ja leikkaukset kohdistuvat yhtä useampaan perheeseen. Hallitus ei saa esittää ratkaisuksi lastensuojelua tai toimeentulotukea. Mielestämme on välttämätöntä, että hallitus ottaa aikalisän lapsiin kohdistuvissa säästösuunnitelmissa. Tästä syystä esitämme, että hallitus tekee kokonaisarviointin lapsiperheisiin kohdistuvien säästöpäätösten vaikutuksista. Hallituksen ei tule ennen tätä arviointia tehdä pysyviä heikentäviä muutoksia lapsiperheiden etuuksiin.

Tästä syystä esitämme, että hallitus luopuu aikeistaan poistaa lapsilisä indeksistä sekä estääkseen negatiivisen indeksitarkistuksen vuonna 2016 jäädyttää indeksin aiemmalle tasolle ensi vuodeksi. Edellytämme myös, että hallitus tekee esimerkiksi osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman kärkihanketta laajemman suunnitelman siitä, että lapsiperheiden asemaa voidaan kokonaisvaltaisesti parantaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamista parantamalla, vanhempien työllisyyttä vahvistamalla sekä sosiaaliturvan etuuksia ja palveluita kehittämällä. Tässä yhteydessä tulisi esimerkiksi arvioida lapsilisäjärjestelmän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

rakenteellinen kehittäminen sekä mahdollisuus korottaa vähimmäisvanhempainpäiväraha työmarkkinatuen tasolle.

Tästä syystä esitämme (Puhemies koputtaa) pykälävastalauseen sekä toisessa käsittelyssä tuomme myös oman lausumamme.

20.00 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Leipäjonoissa on tuhansittain pienten lasten vanhempia, jotka kipeästi odottavat sitä, milloin lapsilisät tulevat tilille, jotta pääsee kauppaan. Hallitus nyt esittää, että lapsilisälain indeksisidonnaisuus kumotaan. Näin ollen lapsilisien indeksitarkistuksia ei jatkossa toteutettaisi. Jos hinnat nousevat, niin lapsilisät eivät nouse.

Hallitus leikkaa tällä tavalla 64 miljoonaa euroa lapsilta vuosina 16—19. Lapsilisän ostovoiman heikennys lisää osaltaan lapsiperheiden köyhyyttä. Pieni- ja keskituloisilla vanhemmilla on entistä huonommat lähtökohdat turvata lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Tämä on todella surullista ja poukkoilevaa politiikkaa, sillä nyt kumotaan päätös, joka on ollut voimassa vasta viisi vuotta. Lapsilisien taso on päässyt laskemaan, ja indeksiin sitominen oli edistysaskel sen saamiseksi vastaamaan nykyistä hintatasoa. Parannukset perusturvassa vähentävät lapsiperheiden riippuvuutta toimeentulotuesta. Hallitus itsekin esityksessään toteaa, että indeksisidonnaisuuden poisto lisää toimeentulotukiasiakkaita. Toimeentulotukimenojen lisäyksen arvioidaan olevan miljoonia. Valtio ja kunnat rahoittavat perustoimeentulotuen menot yhtä suurin osuuksin, eli valtio laittaa kunnat maksajiksi, vaikka sillä itsellään on leveämmät hartiat kantaa taloudellista vastuuta.

Vielä huhtikuussa 2014 keskustalla ja perussuomalaisilla oli toinen ääni kellossa, kun he jättivät silloiselle hallitukselle välikysymyksen lapsilisien leikkaamisesta. He olivat silloin sitä mieltä, että "pätös leikata lapsilisiä on selkeä arvovalinta, joka kasvattaa inhimillistä hätää etenkin perheissä, joiden talous on tiukalla työttömyyden, sairauden tai muiden ongelmien vuoksi. Suurimpia kärsijöitä ovat näiden perheiden lapset." Näin se jakku kääntyi tässäkin asiassa. Mitään edellisellä kaudella kritisoitua ei ole esitetty korjattavaksi.

En hyväksynyt lapsilisien leikkaamista vuonna 2014 enkä hyväksy niiden heikennyksiä nytkään. Viime vuonna silloisen valtiovarainministeri Antti Rinteen vaatimuksesta lapsilisäleikkaukset hyvitetiin pieni- ja keskituloisille verotuksen lapsivähennyksellä. Nyt hallitus ei aio jatkaa enää lapsivähennystäkään. Verotuksen lapsivähennyksen poistuminen vuoden 17 jälkeen pienentää lapsiperheiden tuloja.

Näiden lisäksi hallitus kohdistaa leikkauksia lapsiperheille monelta suunnalta. Esimerkiksi vanhempainpäivärahan ja lomakarttuman leikkaukset, päivähoitomaksujen ja pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korotus, lasten subjektiivisen päivähoitoajan rajoittaminen, päivähoitoajan ryhmäkokojen nostaminen, esiopetuksen hoidon muuttaminen kerhotoiminnaksi, yleisen asumistuen heikennys, työllisyystoimenpiteiden heikennykset ja suunnitellut heikennykset työehtoihin sekä asumiskustannusten nousu vaikuttavat monin tavoin lapsiperheiden arkeen ja lisäävät lasten välistä eriarvoisuutta.

Arvoisa puhemies! Hallitus ihannoii monessa asiassa Saksaa. Lapsilisät Saksassa ovat tuplasti suuremmat kuin Suomessa ja ovat siellä myös nousussa. Toivoisin tässä asiassa otettavan oppia Saksasta. Lapsiperheiden toimeentulon heikentäminen ja palveluista leikkaaminen vaarantavat lasten oikeuksien toteutumisen erityisesti pienituloisten, monilapsisten ja pienten lasten perheiden sekä yksinhuoltajaperheiden kohdalla. Sen, minkä lapsilta leikkaa, elämältä leikkaa. Ettekö te hallitusvastuussa olevat ymmärrä, että kun lapsiperheistä pidetään huolta, niin kansakuntamme pärjää tulevaisuudessakin?

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

Kannatan edustaja Kiljusen tekemiä esityksiä. — Kiitos.

20.05 Annika Saarikko kesk: Arvoisa puhemies! Tämä lapsilisien indeksisidonnaisuus on nyt teema, jossa kannattaa käydä asia läpi vähän kauempaa, ensinnäkin siksi, että tässä salissa ei taida juurikaan olla puolueita, jotka olisivat vailla todistustaakkaa tämän asian tiimoilta. Tämä todetaan myös valiokunnan mietinnössä, jossa kerrotaan, että lapsilisät olivat pitkään etuus, joka ei ollut laisinkaan indeksiin sidottu. Kiviniemen hallitus asetti 2011 voimaan lapsilisien indeksisidonnaisuuden. Sitten tuli Kataisen hallitus, joka teki päätöksen siitä, että tämä viimeisimmäksi indeksiin sidottu etuus voidaan jäädyttää. Eli viime kaudella lapsilisiä ei tarkistettu. Sitten tuli Stubbin hallitus, jonka tehtäviin — tai Kataisen ja Stubbin hallituksen rajamailla — kuului lapsilisän leikkaaminen. Siis indeksijääditys ei riittänyt vaan lapsilisistä leikattiin. No, sitten päätettiin lisäksi laatia siihen yhteyteen verovähennysjärjestelmä, joka kyllä — täällä hyvin mainittiin — korjasi pienituloisten osalta hyvin monimutkaisella ja kalliilla verotuksen operaatiolla tätä tasoitusta leikkauksen osalta mutta ei tehnyt sitä kaikkein pienituloisimpien osalta, joilla ei tuloja käytännössä ole. Sitten tulemme tähän hallituskauteen, jolloin päädyttiin siihen, että tämä viiden vuoden taival lapsilisien sitomisessa indeksiin päättyy kokonaan.

Minä en rohkene sanoa, että yksikään puolue meistä olisi ollut erityisen johdonmukainen suhteessa lapsilisien indekseihin. Samalla kuitenkin on hyvä muistaa, että siitä huolimatta, että oppositio on esittänyt tässä kärjekkäitä arvioita lapsiperheköyhyyden kasvamisesta ja on totta, että nämä eri säästöpäätökset monin osin kohdistuvat lapsiperheisiin, tämän osalta ei kuitenkaan voi ensi vuonna väittää perheiden tilanteen heikkenevän, koska kansaneläkeindeksi on jonkin verran negatiivinen ensi vuonna ja se tarkoittaa sitä, että lapsilisät säilyvät nykyisellä tasolla ja tason pysymiseen varataan valtion talousarviossa 5,9 miljoonaa. Eli nykyinen taso säilyy. Se on ensi vuoden osalta oleellinen tieto. Samalla haluan olla tyytyväinen siihen — kun hallituspuolueen edustajana ei näitä kaikkia päätöksiä ole hirmuisen helppo täällä puolustaa, mutta sen teen, jotta talous tasapainottuisi tulevien sukupolvien tähden — ja haluan kuitenkin muistuttaa siitä, että tämä hallitus teki osaltaan arvovalinnan ja poikkesi edellisen hallituksen arvovalinnasta, että me emme ole tehneet suoranaista tasoleikkausta lapsilisiin. Meitä voi syyttää monesta asiasta, mutta tässä asiassa, lapsilisissä, me päädyimme säilyttämään tämän universaalin oikeuden, joka on ainoitaatuinen osa suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää, oli sitten kysymyksessä minkälainen perhe tahansa. Se on ennen kaikkea tulonsiirto lapsiperheettömiltä lapsiperheellisille, ja sen historia on hyvä muistaa.

Mutta niin kuin todettua, tämä indeksien suhtautuminen lapsilisiin ja eri puolueiden toiminta eri hallituskausilla ei ole kaiken kaikkiaan ollut erityisen johdonmukaista, ja siksi tämä järjestelmä on ollut poikkeuksellisen vaikeasti ennustettava. Se on minusta hyvä meidän kaikkien myöntää.

20.09 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Saarikolle. Oli ihan hyvä, että tässä salissa käytiin läpi tätä indeksiä ja indeksisidonnaisuutta, sen purkamista ja leikkaamista. Minusta se on ihan rehellistä puolin ja toisin, niin hallituksen kuin opposition puolelta, kun nämä roolit ovat tässä vuosien varrella vaihdelleet.

Mutta kuitenkin kaikesta huolimatta rohkenen ihmetellä — jos tätä asiaa katsoo valtiontalouden näkökulmasta — miksi sitten kuitenkin tässä tilanteessa hallitus päätyi siihen, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

halutaan nimenomaisesti poistaa kokonaan tuo indeksisidonnaisuus, kun sillä, että indeksi jäädytettäisiin, oltaisiin päästy siihen samaan säästövaikutukseen kuin mitä tällä nyt sitten ilmeisesti kuitenkin ollaan hakemassa. Siinä mielessä, kun esimerkiksi edellisessä asiakohdassa keskusteltiin siitä, onko kysymys säästämistä vaiko ideologisesta rajauksesta, tässä kohtaa tuntuu, että on selkeästi nyt kysymys ideologisesta valinnasta. Elikkä nimenomaan tämä indeksisidonnaisuus halutaan kokonaan, tyystin, poistaa jostakin kumman syystä, vaikka sitten sillä indeksijäädytyksellä oltaisiin päästy valtiontalouden näkökulmasta ihan vastaavaan tilanteeseen. Että kyllä tässä mielestäni nyt on tietynlainen signaali haluttu antaa elikkä se, että emme halua, että tulevaisuudessa lapsilisät seuraavat elintasokustannusten nousun mukana, ja siinä mielessä tätä pidän kyllä ongelmallisena.

Tähän asiaanhan myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota ja kritisoinut sitä, että lapsivaikutuksia on toki arvioitu mutta niitä on katsottu nimenomaan tällaisesta keskiarvonäkökulmasta, ja keskiarvot kyllä kuvaavat aika heikosti sitä tilannetta, koska näitten indeksien poiston vaikutus on suurinta esimerkiksi monilapsisissa perheissä ja yksinhuoltajatalouksissa ja sitten myöskin vähävaraisten kohdalla. Elikkä voisi sanoa, että hyväosaisimmat pienet perheet kärsivät tässä tilanteessa kaikkein vähiten tästä indeksisidonnaisuuden purkamisesta. Ja täällä jo tuotiin esille se, että kun indeksisidonnaisuuden lakikauttaminen tehdään yhdessä tämän lapsivähennyksen poistamisen kanssa, niin tämä yhteisvaikutus on myöskin sellainen, että sitä olisi syytä varmasti sitten seurata ja arvioida.

Jäin vähän miettimään sitä, miten tässä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä sanotaan kuitenkin näin, että "perustuslakivaliokunta katsoo, että nyt ehdotetun indeksijäädytyksen vaikutukset ovat suhteellisen vähäisiä", kun kysymyshän ei nyt nimenomaan ole jäädytyksestä vaan sen indeksin yhteyden purkamisesta. Elikkä onko tässä nyt sitten sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä jonkunmoinen lapsus käynyt? Tosin yritin katsoa tuonne perustuslakivaliokunnan lausuntoon tuossa nopeasti, oliko siinäkin sitten tätä "indeksijäädytystä" ja "indeksin poistamista", näitä sanoja, ristiin käytetty. Nyt kuitenkin selkeästi on kysymys siitä, että tämä indeksisidonnaisuus puretaan, ja jäädytys on minun käsittääkseni kyllä vähän toinen asia, niin että nyt tässä on valiokunnissa näitä sanoja käytetty vähän ristikkäin. Ehkä joku sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen pystyy tätä kenties omassa puheenvuorossaan vähän avaamaan, miksi näin on kirjoitettu tänne.

Toisaalta sitten perustuslakivaliokunta toteaa hyvin, että "sosiaali- ja terveysministeriön on seurattava uudistuksen vaikutuksia erityisesti heikoimmassa asemassa olevien perheitten kohdalla", ja hyvä, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunta tähän asiaan yhtyy. Mutta perustuslakivaliokunta todellakin myöskin omassa lausunnossaan toteaa, että indeksien jäädytys olisi ollut parempi kuin se, että kokonaan ollaan tämä indeksisidonnaisuus poistamassa.

Ikävä kyllä kristillisdemokraattien edustaja ei sillä hetkellä päässyt pöydän ääreen tuolla sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, mutta ehdottomasti tässä asiassa kyllä olemme opposition rintamassa ja tulemme siinä äänestämään opposition mukana, koska meidän mielestämme tässä on tämä ideologinen viesti elikkä ei haluta, että tulevaisuudessakaan indeksi olisi sitten se, joka määrittää lapsilisien tasoa, vaan sitä sidonnaisuutta halutaan siitä kokonaisuudessaan olla purkamassa.

Ja mielellään tosiaan kuulen, jos joku sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen pystyisi vähän valottamaan tätä, miksi täällä on nyt ristikkäin käytetty tätä "sidonnaisuutta" ja toisaalta sitten "jäädyttämistä".

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

20.14 Elsi Katainen kesk: Arvoisa puhemies! Lapsilisät ovat kaikessa universaaliudessaan ja tasa-arvoisuudessaan hieno ja vaalimisen arvoinen järjestelmä, jolla halutaan osoittaa sitä, kuinka suomalaisessa yhteiskunnassa ollaan vuosikymmenet haluttu arvostaa sitä, että lapsia syntyy ja että lapsiperheet pärjäisivät. Siksi hallitus ei tässäkään talouden tilanteessa ole halunnut tai päätenyt esimerkiksi alentamaan lapsilisien tasoa leikkaamalla lapsilisiä tai muuttamaan sitä esimerkiksi verotettavaksi etuudeksi tai että se poistettaisiin kokonaan hyvätuloisemmilta. Kuten tuossa esittelyssä jo alkuun kuulumme, niin tämä indeksidonnaisuus saattaisi jopa heikentää tulevana vuosina tuota tilannetta.

Lapsiköyhyys on totta ja tunnustettu. Se on aivan selvä asia, mutta onneksi hyvinvointi, niin lapsien kuin lapsiperheidenkin hyvinvointi, ei ole pelkästään rahasta kiinni. Tässä ikävässä indeksin poistossa on se kääntöpuoli, että hallitus on kuitenkin muuta kautta halunnut sitten panostaa palveluihin, niin kuin kotiin vietäviin palveluihin, lastensuojeluun, ja toisaalta koko kuntiin suhtautuminen on tällä kaudella hyvin erilaista kuin viime hallituskaudella. Kunnille täytyykin antaa työrauha niin keskittyä tähän uuteen sote-maailmaan kuin myöskin tuottaa niitä palveluja, joita esimerkiksi lapsiperheet käyttävät hyvin paljon. Toivottavasti talous kohenee pidemmällä aikavälillä niin, että lapsilisiin voidaan palata sitomalla ne uudelleen indeksiin.

Tuossa edustaja Saarikko jo hyvin esitteli keskustan hyvän historian näitten lapsilisien kehittämisessä. Se on ehkä päässyt tietoisesti unohtumaan tässäkin keskustelussa. Kaikki me olemme tekojamme tehneet lapsietuuksien suhteen, mutta kaikki ymmärrämme myös sen vastuun, ja sen takia onkin hyvä, että lapsivaikutusten arviointia on jo tehty.

20.16 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Hallitus on poistamassa lapsilisän indeksidonnaisuuden. Ja tällä se pyrkii paikkaamaan julkisen talouden heikkoa tilaa, ja säästöä tavoitellaan jopa yli 64 miljoonaa. Pidän tätä esitystä erikoisena, varsinkin kun asiantuntija-arvioiden mukaan esitys heikentää lapsiperheiden toimeentuloa ja siten vaarantaa lasten oikeuksien toteutumisen erityisesti pienituloisten, monilapsisten ja yksinhuoltajaperheiden kohdalla. Mielestäni lapsiperheiden köyhyyttä ei tulisi lisätä entisestään, päinvastoin, siihen tulisi puuttua ja parantaa varsinkin nuorten perheiden toimeentuloa. Perheen varattomuus kaventaa lapsen mahdollisuuksia osallistua elinpiirinsä tavanomaisiin toimintoihin ja valintoihin, sekä se saattaa johtaa ulkopuolisuuden kokemuksiin. Köyhyys rajoittaa myös lasten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kouluissa, harrastuksissa ja lähiympäristöissä. Tätäkö hallitus todella haluaa?

Pidän esitystä myös ristiriitaisena, koska hallituksen esityksessä arvioidaan, että esitys tuo toimeentulotuen piiriin jonkin verran uusia lapsiperheitä. Toimeentulotuki luo syvän kannustinloukun, joten onko todella niin, että hallitus ohjaa vaikeassa työmarkkina-asetmassa olevia perheitä tietoisilla valinnoillaan toimeentulotuen piiriin, toisaalta myös näin lisää kuntien kustannuksia? Mielestäni meillä ei ole perusteita poistaa lapsilisän indeksidonnaisuutta, ja tämä heikentää perheiden toimeentuloa tulevaisuudessa.

20.18 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän hyvin näkemyserot, ideologiset tai poliittisesta asetelmasta johtuvat eroavaisuudet, liittyen näihin hallituksen säästöpäätöksiin, ja minusta esimerkiksi edellinen keskustelu, joka täällä pitkäänkäytettiin, oli selvästi sellainen, jossa meillä oli näkemyseroja puolueiden välillä. Mutta tässä kysymyksessä minun on hirvittävän vaikea ymmärtää sosialidemokraatteja ja muita viime kauden hallituspuolueita, jotka täällä käyvät kertomaan, kuinka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

nyt lapsiperheköyhyys lisääntyy, kun te viime kaudella olitte valmiita tekemään suoranaisen taso-leikkauksen. Siksi minä yritin omassa puheenvuorossani haastaa siihen, että tässä kysymyksessä meistä kaikki ovat hitusen jäävejä. Tämä ei ole ollut parasta mahdollista tulevaisuuspolitiikkaa eikä lapsilähtöistä politiikkaa oikein keneltäkään hallitukselta tällä eikä viime kaudella liittyen näihin lapsilisiin, ja sen takia minusta on hieman ongelmallista, että täällä sosialidemokraatit nyt kertovat. Ja sitä paitsi, edustajalle äskeiseen (Puhemies koputtaa) puheenvuoroon kuntien rahoitukseen liittyen: toimeentulotuki siirtyy Kelan maksatettavaksi.

20.19 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valta antaa mahdollisuuden toimia, ja kuitenkin olitte tekemässä välikysymystä vuonna 2014 lapsilisien leikkaamisesta ja suuresti kritisoitte niitä toimia, joita silloin tehtiin. Nyt kun teillä on valta korjata kaikki ne, joita kritisoitte edellisellä kaudella, niin ette kuitenkaan halua niitä tehdä. Meillä, jotka emme ole olleet edellisellä kaudella näitä leikkauksia tekemässä, ei ole näitä syntejä harteillamme, vaan olemme täällä nyt puhumassa tästä asiasta aivan uutena asiana. Elikkä haluaisin kysyä edustaja Saarikolta: kun todellakin valta (Puhemies koputtaa) antaa mahdollisuuden toimia, niin miksi ette toimi?

20.20 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä varmasti on lähtökohtaisesti juuri näin, että tällä kaudella taloon tulleen edustajana te kommentoitte tilannetta tästä hetkestä käsin, mutta viime kaudella puhuttiin aivan samoista suomalaisista perheistä kuin puhutaan tällä kaudella, aivan samoista lapsilisien saajista, riippumatta siitä, keitä täällä salissa on. Meidän puolueemme näitä päätöksiä ovat olleet tekemässä. Niin kuin totesin ja yritin hyvin nöyrästi kuvata, tämä ei ole hallituspuolueen edustajalle helppo päätös juuri siksi, että tähän lapsilisien indeksisidonnaisuuteen on liittynyt erityistä epäloogisuutta. Mutta korostan kuitenkin: me emme ole olleet tekemässä tasoleikkauksia. Myöskin kuva valtiontaloudesta on synkentyt sitten viime vuosien aikoina, jolloin näitä päätöksiä on tehty, ja lisäksi, jos tätä jollain pitää yrittää perustella, niin näen tämän linjassa laajempaan indeksien jäädyttämiseen, joka on nyt iso valtiontalouteen liittyvä ratkaisu muissakin sosiaaliturvaetuksissa kuin yksin lapsilisissä.

20.21 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten edustaja Saarikko totesi tässä, täytyy myöntää, että 1990-luvulta asti lapsiperheköyhyys on kasvanut, mutta täytyy kyllä todeta se, että viime kaudella ensinnäkin tuloerot eri perheiden välillä pienenivät, tai sanotaanko, että ne rauhoittuivat, ja toisaalta sitten täytyy todeta, että kun viime kaudella tehtiin lapsilisäleikkauksia, niin samalla kuitenkin tehtiin verotukseen pieni- ja keskituloisille lapsivähennys, joka kompensoi tämän lapsilisäleikkauksen, ja sitä kautta tämä tilanne heidän osaltaan muuttui vähän eri tavalla. Mutta se on tosiasia, että lapsilisän osalta käydään tämmöistä kiemuraa, ettei siinä ole mitään logiikkaa eikä pitkäjänteisyyttä, mistä me voimme eri kausilla olleet kansanedustajat ja puolueet kyllä kantaa oman vastuamme.

20.22 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Tästä loogisuudesta: Varmaan hyvä yritys oli viime kaudella, kun ministeri Rinne valmisti tämän verovähennysjärjestelmän lapsilisien jyrkkään leikkaukseen kompensoimaan lapsiperheille tätä, mutta nimenomaan kun puhutaan tuloerojen kasvusta, niin tähän ei koskenut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

lainkaan köyhimpiä lapsiperheitä, jotka eivät voi tätä vähennystä tehdä. Tämä oli silloin jo tiedossa. Ja kyllä, keskusta vastusti tätä leikkausta hyvin voimakkaasti viime kaudella. On myös hyvä huomata se, että vaikka tämä indeksi olisi nyt säilytetty, niin lapsilisä ei olisi noussut lainkaan ensi vuonna. Jos tämä olisi säilynyt sellaisena, että tämä kansaneläkeindeksi vaikuttaa tähän lapsilisään, niin se lapsilisä olisi laskenut. Lapsilisä säilyy ensi vuonna samankokoisena kuin tänä vuonna, (Puhemies koputtaa) se ei laske.

20.23 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Saarikko puhuu nyt varmasti tarkoituksella ainoastaan lapsilisistä ja siitä, miten eri puolueet ovat toimineet vain lapsilisien kohdalla aikaisempien vuosien aikana, mutta kyllähän tämän hallituksen suurin ongelma on tämä perhepoliittinen kokonaisuus eli nämä yhteenlasketut vaikutukset nyt tehtävistä säästöpäätöksistä erityisesti pienituloisiin perheisiin. Eli ei ole kyse ainoastaan lapsilisistä vaan siitä, että sen lisäksi teette säästöjä korottamalla varhaiskasvatustaksuja, korottamalla kerhomaksuja, te teette säästöjä rajoittamalla varhaiskasvatusoikeutta tavalla, joka myöskin tulee vaikuttamaan heikossa asemassa olevien perheiden arkeen ja asemaan, minkä lisäksi vielä tehdään merkittäviä heikennyksiä koulutusjärjestelmään kaikilla tasoilla, mikä myöskin vaikuttaa erityisesti nuoriin lapsiin, joten kyllä tämä kokonaisuus tässä on se suurin ongelma, ja siinä kyllä tämän hallituksen arvovalinnat tulevat hyvin selvästi esille. Säästöpäätökset kohdistuvat kaikista eniten eläkeläisiin ja lapsiperheisiin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Viimeinen vastauspuheenvuoro, edustaja Saarikko.

20.24 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vasemmiston Anderssonille haluan todeta, että vasemmistoliitto olikin viime kaudella tässä suhteessa johdonmukainen. (Silvia Modig: Juuri näin!) Ymmärtääkseni teidän hallituksesta vetäytymiseen liittyi juuri muun muassa tähän kysymykseen. Sinänsä ymmärrän teidän argumentaationne aivan eri tavalla kuin esimerkiksi sosialidemokraattien, jotka olivat tässä mukana. En ota siihen kantaa, se oli viime hallituksen tekosia.

Mutta mitä tulee tähän hallitukseen, niin kyllä täällä koetetaan nyt kohta kohdalta näitä hallituksen esityksiä niin puolustaa kuin käsitellä ja vastustaa, ja on aivan totta, että on hyvä käydä läpi myös sitä perhepolitiikan kokonaiskuvaa. Minusta suomalainen poliittinen järjestelmä ei ole ollut erityisen ansioitunut perhepolitiikan kokonaiskuvan hahmottamisessa. Siinä osa on sosiaaliturvaa ja tulonsiirtoja. Toinen yhtä tärkeä osa on lapsiperheiden palvelut, ja kolmas on ehkä näkymättömämpi ja vaikeammin hahmotettava. Kaikki isot ratkaisut aina asuntopolitiikasta kaavoitukseen ja liikenneratkaisuihin, nämä kaikki ovat osa perhepolitiikkaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Menemme listaan.

20.25 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Minun mielestäni on vähän epärehellistä ja oikeastaan epäreilua perustella nyt tehtäviä säästöpäätöksiä säästöpäätöksillä, joita on tehty viime kaudella, erityisesti siitä syystä, että esimerkiksi nyt täällä keskustan edustajat kovasti puhuvat tämän hallituksen esityksen puolesta, vaikka viime kaudella vastustitte näitä leikkauksia. Ymmärrän, että se on vaikeata, mutta itse koen, että minä voin täällä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

hieman kritisoida tätä esitystä, sillä lähdimme hallituksesta yhtenä suurena syynä nimen-omaan nämä lapsilisäleikkaukset, joita viime kaudella tehtiin.

Mutta, arvoisa puhemies, nämä lapsilisät ovat säästökohteena ilmeisen helppo, sillä ne näyttävät olevan säästökohteena kaudesta toisen riippumatta siitä, kuka on hallituksessa ja kuka oppositiossa. Lapsilisiin on viime kausien aikana tehty niin euromääräisiä säästöjä kuin sitten indeksin jäädytyksiä, kuten täällä salissa on tullut esiin. Minun mielestäni edustaja Saarikko erinomaisesti kuvasi tuossa ensimmäisessä puheenvuorossaan sitä, miten poukkoilevaa tämä päätöksenteko on ollut näitten lapsilisien suhteen. Mutta nyt me olemme tämän indeksisidonnaisuuden poistamassa kokonaan, ja minun mielestäni se on periaatteellinen päätös ja se on arvovalinta.

Tällä päätöksellä on valitettavia seurauksia, kuten esimerkiksi juuri lapsiperheköyhyiden lisääntyminen, ja hallituksen esityksessäkin jo hyvin todettiin — tai en tiedä, voiko sanoa, että hyvin todettiin, mutta todettiin — että tämä esitys lisää toimeentulotukiriippuvuutta ja heikentää työllisyyttä. Minun mielestäni erityisesti pitäisi aina mieluummin kehittää tukia, joita perheille maksetaan, sen sijaan, että sidotaan perheitä sen viimesijaisen eli toimeentulotuen piiriin.

20.27 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Kuten tämä keskustelu on osoittanut, lapsilisän historia on kurja ja epälooginen, ja siksi toivoisi kaikin voimin, että sen tulevaisuus olisi vähän valoisampi ja loogisempi. Ihmetyttää myös se, miksi tämä hallituksen päätös piti tehdä pysyväksi eikä määräaikaiseksi.

Kun täällä puhutaan siitä, mikä hallitus on leikannut ja kuinka paljon ja kuinka pahasti enemmän kuin joku toinen, niin pitää tässäkin opposition kritiikissä ja tässä tilanteessa muistaa se, että kritiikki kohdistuu koko pakettiin, johon sisältyvät varhaiskasvatusleikkaukset, koulutusleikkaukset ja lapsilisäleikkaukset yhtenä osana sitä, ja tämä kokonaisuus vain on kohtuullisen rankka. Mutta jos ja kun lapsilisistä päättäminen on näin hankalaa ja vaihtelee hallituskaudesta toiseen, niin pitäisikö tässäkin muodostaa sitten parlamentaarinen työryhmä, joka loisi lapsilisälle vähän kestävämmät puitteet jatkoa varten, jotta pääsisimme hieman parempaan tulokseen, etenkin kun muistetaan se, että lapsilisät ovat Suomessa huomattavasti pienempiä kuin vaikkapa Ruotsissa tai Saksassa?

Edustaja Saarikko totesi aivan oikein, että lapsilisät ovat myös tulonsiirto lapsettomilta lapsiperheille. Jottei syntyisi väärää käsitystä, mitä hänkään ei varmasti tarkoittanut, kannattaa muistaa, että näitä tulonsiirtoja tarvitsemme kipeästi, sillä lapsiluku Suomessa on joitakin vuosia lukuun ottamatta jatkuvasti ollut pienenevässä ja ensisynnyttäjien keski-ikä nousemassa. Eli me tarvitsemme tulonsiirtoja, jotka kohdistuvat nimenomaan lapsiperheille. Toivon jatkossakin myös sitä, että myös vanhemmuuden kustannusten jakamisessa päästään eteenpäin, kuten tämä hallitus nyt vihdoin tekee.

20.29 Merja Mäkilä-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! On totta, ettei tämä yksittäinen lakiesitys sinällään lisää lapsiperheköyhyttä ainakaan lyhyellä aikajänteellä. Kysymys onkin siitä, että nyt tämä hallitus tekee useita päätöksiä, jotka vaikeuttavat lapsiperheiden tilannetta ja lisäävät sillä tavalla sitä lapsiperheköyhyttä. Minun käsittääkseni hallitus itsekin tämän myöntää. Olisi ollutkin toivottavaa, että hallitus olisi tehnyt kokonaisvaikutusten arvioinnin kaikista lapsiperheisiin kohdistuneista säästöpäätöksistä. Nykyisistä hallituspuolueiden edustajista lähes 50 allekirjoitti ennen vaaleja niin sanotun Lasten ja nuorten kansanedustajan huoneentaulun, jossa korostetaan, että päätökset tulee tehdä koke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

mus- ja tutkimustiedon perusteella ja että lainsäädäntötyössä on pyrittävä kokonaisvaikutusten arviointiin. Mielestäni hallituksen yksi keskeinen ongelma onkin se, ettei tämä hallitus yleensääkään tee näitä kokonaisvaikutusten arviointeja, vaan ne asiat tulevat tänne yksitellen, ja silloin niitä on hyvin vaikea kokonaisuutena hahmottaa.

20.30 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos oikein muistan, niin olin yksi niistä edustajista, jotka allekirjoittivat tuon huoneentaulun. Olin sitä oman puolueeni puolesta vastaanottamassakin. Pidin sitä hyvin tärkeänä. Siksi jos jostain voi olla ylpeä ja tyytyväinen tällä vaikealla hallituskaudella, niin siitä, että yksi tämän hallituksen tärkeimmistä kärkihankkeista ja hyvinvoinnin puolella eniten rahallista lisäsatsausta saava kärkihanke on juuri lasten ja perheiden palvelujen muutosohjelma. Se pitää sisällään kaiken sen palvelun, josta on puhuttu, päivähoidosta lähtien aina siihen tilanteeseen, kun perhe on äärimmäisessä tilanteessa ja joudutaan puhumaan huostaanotosta.

Ja tämän palvelukattauksen uudistaminen: Jotta me pääsisimme siihen — kun kaikki me aina puhumme, että ennaltaehkäisyyn on satsattava ja miksi viimesijaisiin palveluihin menee niin paljon rahaa — me tarvitsemme niiden hyvien käytäntöjen levittämistä eri puolilta kuntakenttää. Monin paikoin on onnistuttu.

Mitä tulee edustaja Mäkisalo-Ropposen kritiikkiin, että te arvioitte ennemmin kokonaisuutta, niin kun täällä on (Puhemies koputtaa) pitkä lista esityksiä, joista oppositio voi hallitusta haukkua, niin puhutaan nyt yhdestä esityksestä kerrallaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja palaamme listaan.

20.31 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Aika pienelle huomiolle tässä keskustelussa, kun lapsista on keskusteltu, on jäänyt se, että kahdeksan vuotta olemme pian eläneet näiden lasten velaksi. Itse asiassa näyttää siltä, että Suomen velka tulee tuplaantumaan tämän vaikean taloustilanteen aikana, ja nämä lapset, joista me täällä nyt huolta kannamme, ovat niitä, jotka aikanaan joutuvat siitäkkin velkataakasta isoimman osan kantamaan. Talouden tasapainottaminen on siksi tärkeä tehtävä. Se on kovaa työtä, ja se tarkoittaa myös kipeitä ja vaikeita päätöksiä. Tämä on varmasti yksi sellainen.

Pidän myönteisenä sitä — ja koen itseni lähemmäksi tätä nykyhallitusta kuin edellistä sen takia — että tämä hallitus ei esitä lapsilisiin suoranaisia leikkauksia vaan tyytyy siihen, että tästä indeksisidonnaisuudesta luovutaan. Ihmettelen sitä, että esimerkiksi vastalauseessa todetaan, että tämä heikentää lapsiperheiden toimeentuloa ja siten vaarantaa lasten oikeuksien toteutumisen, kun toisaalta täällä todetaan, että jos tämä indeksi olisi nyt pidetty voimassa, niin lapsilisät ensi vuonna pienenisivät. Tämä päätöksen myötä lapsilisät pysyvät ensi vuonna nykyisellä tasolla elikkä ne eivät pienene. Jos indeksi olisi pidetty voimassa, niin se olisi pienentänyt myös lapsilisä.

Arvoisa puhemies! Onneksi mikään päätös ei ole pysyvä, toisin kuin täällä on väitetty. Kaikki päätökset ovat aina muutettavissa, ja varmasti siinä vaiheessa, kun velaksi eläminen lastemme piikkiin päättyy, voimme näihinkin asioihin palata. Olen vakuuttunut siitä, että terve ja vahva valtiontalous on lopulta (Puhemies koputtaa) meidän lapsiemmekin etu.

20.33 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! SDP esitti sitä, että tuo indeksi jäädytetään tämän vuoden tasolle eikä päästetä sitä laskemaan ensi vuon-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

na. Eli tähän olisi ollut siinä hallituksen keinovalikoimassa kyllä käytössä, indeksi olisi voinut olla tämän vuoden tasolla.

Mitä tulee tähän velkamäärään, niin kyllä tässä talousarviokirjassa, arvoisa edustaja Heinonen, otetaan enemmän velkaa ensi vuonna kuin tänä vuonna on otettu, eli se, että te nyt heikennätte lapsiperheiden toimeentuloa, ei pienennä velkataakkaa, vaan te jaatte sen velkamäärän, minkä te otatte, omien arvovalintojenne mukaisesti, mihin eivät selvästikään kuulu lapsiperheet. Ne velkarahat jaetaan uusille autojen ostajille tai yrittäjille tai maataloustuottajille mutta ei lapsiperheille, mikä on tietenkin todella ikävä arvovalinta. Ja myöskin rahallisesta velasta pääsee eroon sitten rahalla tulevaisuudessa. Mutta (Puhemies ko-
puttaa) se velka... [Puhemies antoi puheenvuoron seuraavalle puhujalle.]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt riittää tältä erää.

20.34 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti vastauksena edustaja Heinoselle: Se, mikä tekee tästä leikkauksen, on se, että tässä ollaan pysyvästi poistamassa tämä indeksisidonnaisuus. Kyllä se pitkällä tähtäimellä tarkoittaa sitä, että lapsilisien taso tulee jäämään tästä yleisestä kustannustasosta ja kehityksestä jälkeen, mikä tarkoittaa sitä, että niiden taso laskee. Jos te olisitte halunneet toteuttaa oikeudenmukaisemman säästö päätöksen, niin te olisitte päättäneet näiden indeksien jäädyttämisestä, joka olisi ollut niin lapsiperheiden kuin valtiontalouden näkökulmasta järkevämpi lopputulos.

20.35 Marisanna Jarva kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikein pidä tästä SDP:n edustajien sävystä, siitä, että nostetaan tietyt ammattiryhmät ja heidän perheensä tässä tikunnokkaan, että tässä jotenkin jaetaan rahaa yrittäjille tai maaseutuyrittäjille enemmän. Myös näissä on lapsiperheitä, ja yrittäjissä on keskimäärin suhteellisesti jopa enemmän toimeentulon rajalla olevia perheitä ja ihmisiä, niin että on ehkä hieman semmoinen harhakäsitys tästä asiasta. Jos muissa ammattiryhmissä leikattaisiin 25—30 prosenttia tuloista 1—2 vuoden sisään, niin minä luulen, että täällä olisi paljon isompi elämä kuin että puhuttaisiin vain maatalousyrittäjistä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Viimeinen vastauspuheenvuoro tähän keskusteluvaiheeseen.

20.36 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Saarikko kuvasi hyvällä tavalla tämän, minkälaisia valintoja tehdään, ja kertoi juuri sen, kuinka meillä kärkihankkeista suurin panostus suunnataan nimenomaan tänne. Me olemme tehneet tällaisen valinnan, ja se on tärkeä valinta tässä vaiheessa.

Mitä tulee talouden isoon kuvaan, niin kannattaa katsoa nyt kokonaisuutta eli sitä, minkälaisen suunnitelman tämä hallitus on tehnyt. Sen suunnitelman tiimoilta vuonna 2019, kun nämä vaikeatkin päätökset uskalletaan ja voidaan ja rohjetaan viedä maaliin ja arkeen, meidän talous lähtee kasvuun. Sen jälkeen meillä on mahdollisuus palata näihin asioihin. Toivottavasti jossain vaiheessa sitten talous on siinä mallissa, että voimme jälleen palata siihen keskusteluun, että tiettyjä etuuksia voidaan korottaa. Mutta nyt meidän on laitettava tämän maan talous kuntoon.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Palaamme puhujalistaan, edustaja Essayah.

20.37 Sari Essayah kd: Kiitoksia, puhemies. Todellakin tämä indeksin poistaminen: Kun täällä sanoin aiemmassa puheenvuorossani, että tämän jäädytyksen ja poistamisen kohdalla näyttää nyt olevan ristiriitaa, niin kyllä tämä ristiriita lähtee näköjään ihan sieltä perustuslakivaliokunnan mietinnöstä. Eli siellä on virheellisesti kerrottu indeksin jäädytyksestä, kun olisi pitänyt olla indeksisidonnaisuuden poistamisesta. Sieltä se on sitten noussut tähän. (Timo Heinonen: Perustuslaillinen ongelma!) — Perustuslaillinen ongelma, niin kuin täällä edustaja Heinonen toteaa vieressä. — Mutta ehkä tämä tulee sitten virkamiesten toimesta, toivon mukaan, korjattua.

Vielä tähän indeksisidonnaisuuteen kaiken kaikkiaan: kyllähän hallitus tällä hakee koko vaalikaudella säästöjä. 64,4 miljoonaa on tavoite vuosille 2016—2019. Se on totta, että kansaneläkeindeksi laskee 0,03 prosenttia ensi vuonna. Elikkä ensi vuoden kohdalta tämä luku olisi todellakin hivenen laskenut tätä lapsilisää, mutta kokonaisuutenaan hallitus hakee tällä säästöjä sillä, että he purkavat tämän indeksisidonnaisuuden. Kyllä se silloin kertoo siitä, että ei haluta, että edes tulevaisuudessa, kun elinkustannukset kuitenkin koko ajan nousevat, lapsilisät ovat seuraamassa tätä indeksikehitystä. Siinä mielessä täytyy sanoa, että kertoo kyllä taas tämän hallituksen, oman näköisestä politiikasta asian suhteen. Toivon tietysti, niin kuin edustaja Heinonen täällä sanoi, että kenties tulevina vuosina, jos päästään sitten parempaan taloudelliseen tilanteeseen, ehkä sitten voidaan tehdä vuosi vuodelta niitä korotuksia, jotka ovat tarpeellisia.

20.39 Anneli Kiljunen sd: Arvoisa herra puhemies! Olisin edustaja Saarikolta kysynyt, kun hän tuossa äsken totesi, että hän ei ymmärrä, mitä sosialidemokraatit ovat nyt oikein tehneet ja ovat tekemässä — mutta ehkä varapuheenjohtaja Heikkinen voi vastata: tarkoittatko sitä, että ette hyväksyneet viime kaudella olleen lapsilisäleikkauksen seurauksena olevaa verotukseen kohdistuvaa lapsivähennystä, jonka te nyt sitten tällä kaudella poistatte kokonaan? Ja oletteko te arvioineet sitä, mitä tämä lapsivähennyksen poistaminen vaikuttaa sitten myös lapsiperheiden toimeentuloon?

Sitten on ihan oikeutettua ja hyvä asia, että yhtenä tämmöisenä muutosohjelman kärkihankkeena on tämä lapsiperheiden aseman parantaminen. Olisin kysynyt hallituksen edustajilta, jotka ovat täällä paikalla: kun sosialidemokraatit ovat esittäneet sitä, että luovuttaisiin tästä lapsilisäindeksin poistamisesta sekä sitten tästä, joka estää tämän negatiivisen indeksitarkistuksen vuonna 2016, ja sitten jäädytetään se tälle tasolle ja samanaikaisesti tehtäisiin tämän muutosohjelman mukaisesti tämä kärkihanke mutta laajemmalti siten, että siinä huomioitaisiin tämä lapsiperheiden asema laajemmalti esimerkiksi työn ja perhe-elämän yhteensovittamista parantamalla ja vanhempien työllisyyttä vahvistamalla sekä sosiaaliturvan etuuksia ja palveluita kehittämällä, ja tämän jälkeen sitten arvioitaisiin tämä kokonaistilanne, niin miltä tämä teistä tuntuu? Olisiko teillä valmiuksia ottaa tämä vahvemmin mukaan osaksi yhtä kärkihanketta?

20.41 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Saarikko korosti täällä hallituksen kärkihankkeita. Ne ovat varmasti ihan hyviä hankkeita — kukaan ei sitä kiistä — mutta ne eivät auta, jos sitten samalla karsitaan kuitenkin perustason palveluja. Esimerkiksi lasten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin suurimpia riskitekijöitä ovat köy-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

hyys ja eriarvoisuus, ja nyt kuitenkin näillä hallituksen päätöksillä lisätään lapsiperheiden köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Eli näissä hallituksen puheissa on jonkin verran ristiriitaa.

20.41 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Entisenä perustuslakivaliokunnan jäsenenä haluan korjata edustaja Essayahin äskeistä kommenttia siitä, miksi indeksiä leikataan eikä jäädytetä. Jos olen ymmärtänyt oikein, perustuslakivaliokunta teki lausuntonsa siinä uskossa ja toiveessa, että lapsilisien indeksi jäädytetään vain tilapäisesti, määräajaksi, ja sen takia siinä lausunnossa puhutaan nimenomaan jäädytyksestä. Ja kuten sitten edustaja Heikkinen sanoi jo aiemmassa puheenvuorossaan, sosiaali- ja terveysvaliokunta päätti vastoin perustuslakivaliokunnan kantaa, että tästä indeksimuutoksesta tehdään pysyvä leikkaus eikä jäädytys, ja siitä johtuu ehkä sitten se, minkä takia nämä termit seikkailevat vähän ristiin rastiin. Mutta varmasti perustuslakivaliokunta on tehnyt hyvässä uskossa oman lausuntonsa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Yritän katsoa, onko kysymys vastauspuheenvuorosta vai varsinaisesta puheenvuorosta. (Sari Essayah: Vastauspuheenvuorosta!) — Siis vastauspuheenvuoro, edustaja Essayah.

20.42 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Mietin kuitenkin, kun tässä hallituksen esityksessä selkeästi sanotaan, että halutaan poistaa lapsilisien indeksisidonnaisuus pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman mukaisesti — se on hallituksen esitys — että näinkö sitten perustuslakivaliokunta olisi itse lähtenyt hallituksen esityksen vastaisesti ottamaan kantaa ja suosittanut tätä jäädytystä. Periaatteessa tietenkin heidänhän pitää ottaa kantaa ennen kaikkea siihen, millä tavalla hallituksen esitys on suhteessa perustuslakiin. Täällä sanotaan, että perustuslakivaliokunta katsoo, että nyt ehdotetun indeksijäädytyksen vaikutukset ovat suhteellisen vähäisiä, ja kuitenkin kysymyksessä on se hallituksen esitys, jossa puhutaan siitä indeksisidonnaisuuden poistamisesta. Että kyllä tässä nyt jollakin tavalla perustuslakivaliokunnassa on ehkä virheellisesti (Puhemies koputtaa) otettu kantaa.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.